

Irmina Gadowska

 <https://orcid.org/0000-0001-8378-942X>
Uniwersytet Łódzki, Instytut Historii Sztuki

Aneta Pawłowska

 <https://orcid.org/0000-0003-2847-4403>
Uniwersytet Łódzki, Instytut Historii Sztuki

Wanda Nowakowska (1929–2024)

29 lipca 2024 roku pożegnaliśmy Profesor Wandę Nowakowską – wybitną historyczkę sztuki, cenioną badaczkę i nauczycielkę akademicką. Jej życie i praca były nierozdzielnie związane z łódzkim środowiskiem naukowym. Przez dziesięciolecia kształciła kolejne pokolenia studentów, współtworzyła nowoczesną historię sztuki w Łodzi i aktywnie uczestniczyła w życiu akademickim oraz działalności wielu organizacji i stowarzyszeń. Profesor Nowakowska niemal do ostatnich dni pozostawała czynna naukowo, utrzymując bliskie relacje z Instytutem Historii Sztuki Uniwersytetu Łódzkiego i jego pracownikami.

Wanda Nowakowska urodziła się 29 maja 1929 roku w Łodzi. Jej matka, Janina Nowakowska, od 1935 roku pracowała w Łódzkim Muzeum Sztuki (dawniej Muzeum Historii i Sztuki im. J. i K. Bartoszewiczów), co miało znaczący wpływ na edukację i rozwój zainteresowań córki. Studia na Uniwersytecie Łódzkim rozpoczęła w 1948 roku, początkowo wybierając psychologię, jednak szybko odkryła swoją prawdziwą pasję – historię i teorię sztuki.

Obroniła pracę magisterską przygotowaną pod kierunkiem prof. Mieczysława Wallisa, poświęconą *Teorii wyrazu u Leonarda da Vinci*, a uzyskany w 1952 roku tytuł magistra estetyki stał się

1. Wanda Nowakowska, 1956, fot. Jerzy Kosiński

początkiem jej drogi naukowej i dydaktycznej. Mimo trudności, jakie napotkała po likwidacji kierunku historia sztuki na uniwersytecie, nie zrezygnowała ze swojej pasji. Pracowała w Dziale Oświatowym Muzeum Sztuki w Łodzi, a następnie w Łódzkim Towarzystwie Naukowym. Wspominając lata w Muzeum Sztuki podkreślała zaangażowanie pracowników w popularyzację twórczości artystycznej wśród mieszkańców miasta, (szczególnie młodzieży i robotników), zwracała także uwagę na doskonalenie własnych umiejętności poprzez kontakt z dziełami mistrzów.

2. Wanda Nowakowska i Mieczysław Wallis, I poł. lat. 60. XX w.; fot. Irena Popławska

[...] najciekawsze – pisała – były dla nas zajęcia szkoleniowe w magazynach muzealnych. Tam właśnie dyrektor Minich wtajemniczał nas w arkana trudnej interpretacji dzieła sztuki, co stanowiło swoistą kontynuację prowadzonych podczas studiów uniwersyteckich jego zajęć „Teoria opisu obrazu”. W pomieszczeniach magazynowych znajdowały się wówczas „perły” sztuki nowoczesnej, polskiej i europejskiej, pochodzące ze sławnej kolekcji grupy „a.r.” i wzbogacone późniejszymi zakupami i darami. [...] Dziś jeszcze, oglądając w galerii, na przykład „Moich rodziców” Adlera czy obrazy Feuerlinga, Prampoliniego, Legera, nie mówiąc już o kompozycjach Strzezińskiego czy Hillera, odczuwam dreszcz „Wielkiego Wtajemniczenia” – echo tamtych lat¹.

1 W. Nowakowska, *Moje lata muzealne*, mps. подарowany Eleonorze Jedlińskiej, s. 9.

W 1959 roku rozpoczęła regularną działalność akademicką, prowadząc zajęcia na różnych wydziałach Państwowej Wyższej Szkoły Teatralnej i Filmowej, a później również na innych łódzkich uczelniach. Profesor Nowakowska nieustannie rozwijała swoją działalność badawczą, koncentrując się na teorii sztuki i krytyce artystycznej. Jej praca doktorska poświęcona Stanisławowi Witkiewiczowi zaowocowała książką *Stanisław Witkiewicz – teoretyk sztuki*, a rozprawa habilitacyjna, dotycząca narodowej funkcji sztuki w polskiej krytyce artystycznej XIX wieku, stała się ważnym wkładem w badania nad twórczością artystyczną tamtego okresu.

3. Wanda Nowakowska podczas uroczystej promocji doktorskiej, 24 maja 1966 r.

Jednym z jej największych osiągnięć była reaktywacja kierunku historia sztuki na Uniwersytecie Łódzkim w 1992 roku. W trakcie trwającej wiele lat kariery opublikowała liczne artykuły naukowe, była promotorką prac magisterskich i doktoratów, a także aktywną członkinią Stowarzyszenia Historyków Sztuki i Łódzkiego Towarzystwa Naukowego. Jej osiągnięcia zostały uhonorowane licznymi odznaczeniami, w tym Złotym Krzyżem Zasługi i Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski.

Profesor Wanda Nowakowska pozostawiła po sobie niezwykle dziedzictwo – nie tylko w postaci swoich badań i publikacji, ale przede wszystkim w sercach studentów, współpracowników i przyjaciół. Prywatnie była osobą ciepłą, pełną empatii i życzliwości, obdarzoną wspaniałym poczuciem humoru. Szczupła

i elegancka, z nienagannie ułożoną fryzurą i gustowną biżuterią, z równym wdziękiem potrafiła opowiadać o renesansowych mistrzach, gondolierach w Wenecji i o codziennych zwykłych sprawach.

4. Wanda Nowakowska, Łódź 1972 r.

5. Wanda Nowakowska i Tomasz Włoszczowski podczas uroczystego otwarcia I Balu Karnawałowego w siedzibie Katedry Historii Sztuki, przy al. Kościuszki 17, 1997; fot. Janusz Frenkel

6. Profesor Wanda Nowakowska w swoim gabinecie w Katedrze Historii Sztuki w Łodzi (al. Kościuszki 17); fot. Janusz Frenkel

Jej odejście to wielka strata dla środowiska akademickiego i całej społeczności. Uroczystości pogrzebowe odbyły się 19 sierpnia 2024 roku. Pani Profesor spoczęła w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Komunalnym na Dołach w Łodzi.

Pamięć o niej pozostanie żywa wśród tych, którzy mieli zaszczyt ją znać i czerpać z jej wiedzy.